

บทบาทของสื่อทัศนศึกษา ที่มีต่อการเรียนการสอน ในคณะอักษรศาสตร์

นันทา เข็มศรีจันทร์

การเรียนการสอนจะได้ผลสมความมุ่งหมายหรือไม่นั้น ย่อมต้องอาศัยส่วนประกอบที่สำคัญหลายประการคือ ผู้สอนต้องเป็นผู้มีความรู้ในวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี และต้องมีความสามารถในการถ่ายทอดวิชาความรู้นั้นได้ นอกจากนี้ผู้เรียนต้องนำความรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือให้ประกอบอาชีพในอนาคตได้ผลดีอีกด้วย สิ่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวก็คือ เครื่องมือทางโสตทัศนศึกษา

บทบาทของโสตทัศนศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอน

ในขั้นแรกจะขออธิบายถึงความหมายของ โสตทัศนศึกษาเสียก่อนว่าหมายถึงอะไรบ้างดังนี้

โสตทัศนศึกษา (AUDIO-VISUAL EDUCATION) หมายถึงการศึกษาที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้งทางตาและทางหู ประสบการณ์คือขบวนการปะทะสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์สัมผัสของคนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักการศึกษาได้วิจัยว่าคนเราใช้ประสาทสัมผัสทางตาและทางหู (ดูและฟัง) ในวันหนึ่งๆ ถึงร้อยละ 94 คือทางตาร้อยละ 83 ทางหูร้อยละ 11 ส่วนประสาทสัมผัสอื่นๆ ที่เหลือ คนใช้สัมผัสเพียงวันละร้อยละ 6 เท่านั้น คือ ทางกายร้อยละ 1.5 ทางลิ้นร้อยละ 1 และทางจมูกร้อยละ 3.5 ในด้านการเรียนการสอนก็เช่นกันเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ย่อมต้องอาศัยการใช้โสตทัศนศึกษาประกอบการเรียนการสอนนั่นเอง¹

ในปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้ก้าวหน้า และเหมาะสมยิ่งขึ้นตลอดเวลา ผู้ที่สอนก็ต้องเป็นผู้ที่รู้จักทำให้วิชาที่ตนสอนสนุกและน่าสนใจ และจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถสอนให้ผู้เรียนเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเข้าใจและมีความรู้ในเรื่องที่เรียนอย่างอย่างชัดแจ้ง โดยให้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าของผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะถ้ายังให้ผ่านประสาทสัมผัสมากทางเท่าใดก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมากขึ้นเพียงนั้น “การใช้อุปกรณ์การสอนที่ถูกต้องและเหมาะสมจะเป็นเครื่องช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดหมายได้ การส่งเสริมปรับปรุงอุปกรณ์การสอนให้มีประสิทธิภาพย่อมถือได้ว่าเป็นส่วนที่จะส่งเสริมคุณภาพของการศึกษาให้ดีขึ้น”² และ McClusky³ ได้กล่าวว่า “การสอนโดยใช้คำพูดแต่เพียงอย่างเดียวจะเลื่อนหายไปจากความทรงจำของผู้เรียนอย่างรวดเร็วหลังจากที่สอนไปแล้ว และในการศึกษาถือว่าไม่มีอะไรสิ้นเปลืองยิ่งไปกว่าการเรียนจากบทเรียนที่ถูกลืมไปอย่างรวดเร็ว แต่อุปกรณ์การสอนจะเป็นสิ่งที่ช่วยกำจัดความสิ้นเปลืองดังกล่าวได้ และยังช่วยให้ผู้ที่สอนที่อยู่แล้วสอนดียิ่งขึ้นไปอีก”

ในการสอนวิชาใดก็ตาม ผู้สอนควรกำหนดจุดมุ่งหมายสำคัญให้ชัดเจน คือให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นออกมาอย่างเสรี ส่วนผู้เรียนจะแสดงออกได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าที่จะมาช่วยให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ ในอันที่จะนำไปสู่การเรียนรู้⁴ ในปัจจุบันนี้ การวิจัยในแง่จิตวิทยาของการศึกษาช่วยให้ผู้สอนค่อยเข้าใจถึงวิธีการที่จะเรียนรู้ นักการศึกษาต่างก็รับรู้ความสำคัญของการช่วยเหลือทางกลวิธีการสอนซึ่งเมื่อได้ใช้อย่างถูกต้องแล้วก็จะช่วยให้การสอนและการเรียนง่ายขึ้นและได้ผลดีขึ้น โสตทัศนศึกษาเป็นสิ่งช่วยที่สำคัญในการเรียนรู้⁵ John Dewey⁶ นักการศึกษาคนสำคัญของสหรัฐอเมริกา ก็ได้ให้ความคิดเห็นว่า “ภารกิจที่สำคัญของสถานศึกษาในการจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนนั้น มิใช่เพียงแต่ร่างหลักสูตรเอาไว้อย่างสวยงามเท่านั้น แต่จะต้องรู้จักเลือกเอาโสตทัศนูปกรณ์มาใช้ประกอบการสอนด้วย จึงจะทำให้ประสบการณ์นั้นๆ มีคุณค่าส่งผลให้ผู้เรียนเจริญงอกงาม”

โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ นับว่ามีประโยชน์และคุณค่าต่อการเรียนการสอนมาก ดังได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโสตทัศนูปกรณ์ในการเรียนการสอน ซึ่ง Kinder⁷ มีความเห็นดังนี้

1. การใช้โสตทัศนูปกรณ์ประกอบการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์

โดยตรงเป็นส่วนใหญ่ มากกว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยผู้สอนไม่ได้ใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ประกอบการสอน จากผลการเรียนปรากฏว่าผู้เรียนที่เรียนจากการสอนโดยใช้สื่อทัศนูปกรณ์ หรือได้รับประสบการณ์ตรงเรียน ได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้ใช้หรือไม่ได้รับประสบการณ์ตรงเลย

2. ขจัดปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ ประสบการณ์บางอย่างหรือการเรียนรู้บางเรื่อง ผู้สอนไม่สามารถจัดให้แก่ผู้เรียนในห้องเรียนได้ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีพาผู้เรียนออกไปศึกษา นอกสถานที่

3. ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมและสังคม

4. สื่อทัศนูปกรณ์ทำให้ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดเป็นกลุ่มเป็นก้อนชัดเจนขึ้น

5. ทำให้ผู้เรียนมีมีโนภาพเริ่มแรกอย่างถูกต้องและสมบูรณ์

6. สื่อทัศนูปกรณ์ช่วยเร้าใจให้ผู้เรียนมีความสนใจ และมีความต้องการแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกับที่ประสบการณ์ของผู้เรียนได้รับการขยายวงให้กว้างขวางและมากขึ้น มีความสามารถในการรับรู้เรียบคมขึ้น และความคิดต่าง ๆ เป็นรูปเป็นรอยมากขึ้น การสนองตอบต่อความต้องการใหม่ ๆ ความคิดแปลก ๆ เจตคติ (ATTITUDE) และความสนใจของผู้เรียนก็เพิ่มมากขึ้น สิ่งเหล่านี้อาจจะครอบคลุมไปถึง การอ่าน การคิด การแก้ปัญหา การใช้จินตนาการ การประดิษฐ์ การสร้างเจตคติ การรู้จักชื่นชมในคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการมีความชำนาญเฉพาะอย่างด้วย

7. เป็นการสร้างแรงจูงใจและเร้าความสนใจ

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงประสบการณ์จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม

ใครจะกล่าวในที่นี้ว่าสื่อทัศนศึกษาในความหมายแคบ จำกัดอยู่แต่เพียงการนำอุปกรณ์การสอนและเครื่องมือสื่อทัศนศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อทำให้การเรียนการสอนมีชีวิตจิตใจและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้นเท่านั้น ในการสอนไม่ว่าวิชาใด ๆ ก็ตาม ผู้เรียนยังต้องการเรียนด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องหากวิธีการสอนใหม่ ๆ มาใช้เสมอ แม้ว่ากลวิธีการสอนจะเป็นศิลปะประจำตัวของแต่ละบุคคล แต่จากการฝึกฝนและศึกษาค้นคว้าก็จะช่วยให้ผู้สอนมีกลวิธีการสอนที่ดี⁸ และกลวิธีการสอนที่ดีนั้นก็ต้องอาศัยบทบาทของสื่อทัศนศึกษาเข้าไปช่วยด้วย โดยจัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์จากสิ่งต่าง ๆ ต่อไปก็คือ สัมผัสของจริง ของจำลอง ประสบการณ์นาฏการ

การสาธิต การศึกษานอกสถานที่ (การศึกษาแหล่งวิชาชุมชนซึ่งนำมาใช้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาได้ทั้งสถานที่และบุคคล) นิทรรศการ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ การบันทึกเสียง วิทยุ และภาพนิ่ง ทัศนสัญลักษณ์ (แผนที่ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณา หรือ POSTER การ์ตูน) และวจนสัญลักษณ์ (ใช้ตัวหนังสือแทนคำพูดคือตำราต่าง ๆ)

ส่วนสื่อทัศนศึกษาในความหมายกว้างหมายถึงการประยุกต์นำเอากลวิธี วิธีการ แนวความคิด อุปกรณ์และเครื่องมือใหม่ๆ มาใช้เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางการศึกษาทั้งในด้านการขยายงาน และด้านการปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอน สื่อทัศนศึกษาในที่นี้จึงมิได้มีความหมายเฉพาะวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ซึ่งช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้เท่านั้น แต่ได้รวมเอาวิธีการเข้าไปด้วย ซึ่งวิธีการนี้แหละที่สำคัญยิ่งกว่า แต่ก็จะขาดเสียซึ่งกันและกันไม่ได้ คงจะเปรียบเทียบให้เห็นได้ง่ายๆ ว่า วัสดุอุปกรณ์เหมือนร่างกาย ส่วนวิธีการเหมือนจิตใจ⁹ สื่อทัศนศึกษาจึงครอบคลุมเรื่องสำคัญๆ 3 ด้าน คือ

1. การนำเครื่องมือและอุปกรณ์ใหม่ๆ มาใช้สำหรับการเรียนการสอน คือการนำสื่อประเภทหนัก (HARDWARE) มาใช้ในการศึกษาเรียกว่าสื่อทัศนอุปกรณ์ ถ้าพิจารณาพัฒนาการด้านสื่อทัศนศึกษาจะเห็นว่าสื่อทัศนอุปกรณ์หลายอย่างผลิตขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือด้านสื่อสารมวลชนและบันเทิงธุรกิจ ไม่ได้ผลิตขึ้นเพื่อประโยชน์ใช้สอยทางการเรียนการสอน โดยเฉพาะ ต่อมาเมื่อทางวงการศึกษาเห็นว่าเครื่องมือและอุปกรณ์เหล่านี้จะนำมาใช้เป็นเครื่องผ่อนแรง และเครื่องช่วยการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพดีขึ้นได้ จึงได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นอุปกรณ์การศึกษา เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องบันทึกเสียง วิทยุ โทรทัศน์ และเครื่องคำนวณสมองกล (COMPUTER) เป็นต้น

2. การผลิตวัสดุการสอนแนวใหม่ คือการนำสื่อประเภทเบา (SOFTWARE) มาใช้ในการเรียนการสอนที่เรียกว่าวัสดุการสอน เช่น ภาพนิ่ง แถบเสียง รายการวิทยุ และอื่นๆ ซึ่งรวมถึงการผลิตตำรา แบบเรียน เอกสารหลักสูตร วัสดุและสิ่งพิมพ์อื่นๆ ในแนวใหม่ ตัวอย่างของวัสดุการสอนแนวใหม่ที่กำลังได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายก็คือ แบบเรียนสำเร็จรูป (PROGRAMMED INSTRUCTION)

3. การใช้กลวิธีและวิธีการใหม่ (INNOVATIONS) หรือที่นิยมเรียกกันว่า นวัตกรรมทางการศึกษา ซึ่งหมายถึงความคิดและการกระทำใหม่ๆ ในระบบการศึกษา ทำให้

เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษา ให้การทำงานในระบบการศึกษา บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การใช้กลวิธีและวิธีการใหม่ๆ ในการเรียนการสอน เช่น การสอนเป็นคณะ เป็นต้น¹⁰

ในบางครั้งถึงแม้ว่าความคิดนั้นๆ จะได้เคยนำมาใช้แล้ว แต่ต่อมาต่างพากันละเลย โดยสิ้นเชิง ภายหลังถ้าใครคิดถึงความคิดนั้นได้ว่าดีมีประโยชน์ จะบังเกิดผลดีต่อการเรียน การสอนและนำมาปฏิบัติอีกก็ถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมเช่นกัน การใช้กลวิธีและวิธีการในการสื่อ หรือการถ่ายทอดประสบการณ์หรือความหมาย บางครั้งไม่อาจทำได้ด้วยการใช้เพียงวัสดุหรือ เครื่องมือ แต่จะต้องใช้ขบวนการหรือการแสดงกรรมวิธี คือใช้ทั้งวัสดุ เครื่องมือและวิธีการ ไปด้วยกัน เน้นและย้ำกลวิธีหรือวิธีการเป็นสำคัญ เช่น ต้องการสอน "ร่างมาตรฐาน" ผู้สอนไม่เพียงแต่อาศัยเครื่องบันทึกเสียง และแถบเสียงเท่านั้น แต่จะต้องใช้กลวิธีของการ สาธิตให้เห็นวิธีการจำที่ถูกต้องตั้งแต่ต้นจนจบด้วย

ในด้านการใช้กลวิธีหรือวิธีการเป็นสื่อการสอนนั้นมีหลายอย่าง เช่น กลวิธีในการ เลียนแบบ การแสดงการเล่น ละครและหุ่น การสาธิต ผล และกรรมวิธี การพาไป ศึกษานอกห้องเรียน การจัดนิทรรศการ ทั้งนี้รวมทั้งกลวิธีในการเสนอบทเรียนด้วยสื่อประเภท เครื่องมือและวัสดุแก่ผู้เรียนด้วย

ดังนั้น โสตทัศนศึกษาในที่นี้จึงหมายความถึงความพยายามของนักคิดที่จะหาทาง พัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นคือ บรรลุผลตามเป้าหมายได้รวดเร็ว ลงทุนน้อยแต่ได้ผลมาก และมีประสิทธิผลสูง โดยการนำเอาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เครื่องมือ และอุปกรณ์ใหม่ๆ การผลิตวัสดุการสอนแนวใหม่ และการใช้กลวิธีและวิธีการใหม่ๆ หรือ การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีทำสิ่งต่างๆ ให้ดีกว่าเดิมมาใช้ ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาปรับปรุง การเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นดังกล่าว

บทบาทของโสตทัศนศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนในคณะอักษรศาสตร์ในปัจจุบัน

อาจารย์ประจำของคณะอักษรศาสตร์ประมาณร้อยละ 35 ซึ่งเคยผ่านการฝึกฝนทาง ด้านโสตทัศนศึกษามาแล้ว¹¹ ส่วนอาจารย์อีกจำนวนหนึ่งนั้นแม้จะมีได้ผ่านการฝึกฝนมาโดยตรง

แต่จากประสบการณ์ทางการศึกษา และความเอาใจใส่ในการพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน จึงอาจกล่าวได้ว่าอาจารย์ในคณะอักษรศาสตร์ได้พยายามนำบทบาทของ โสตทัศนศึกษา มาใช้ในการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับทั้งลักษณะวิชาและลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วย ซึ่งพอจะสรุปบทบาทของโสตทัศนศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนในคณะอักษรศาสตร์ได้ดังนี้ คือ

1. นวัตกรรมทางการศึกษา (INNOVATIONS) ในปัจจุบันคณะอักษรศาสตร์ มีการจัดประชุมทางวิชาการบ่อยครั้งอย่างสม่ำเสมอทั้งในลักษณะวิชาการทั่วไปทุกสายวิชา และ เฉพาะภาษาและวรรณคดีนับเป็นการกระตุ้นให้อาจารย์ในคณะได้ค้นคว้าวิจัยวิชาในสายของตน อย่างกว้างและลึก แล้วนำไปถ่ายทอดให้อาจารย์ในคณะได้ทราบเพื่ออภิปรายร่วมกัน ในอันที่จะ ส่งเสริมความรู้ให้แตกฉานยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้อาจารย์ทั้งหลายมีโอกาสร่วมกันสร้างและ พัฒนาหลักสูตร เช่น ภาควิชาภาษาไทย และภาควิชาภาษาต่างประเทศทุกภาคได้ร่วมกัน พิจารณาแล้วเห็นว่าวิชาทางด้านภาษาและวรรณคดีมีลักษณะร่วมกันอยู่หลายรายวิชา เช่น วิชา ภาษาศาสตร์ และวรรณคดีวิจารณ์ เป็นต้น จึงควรจัดเป็นรายวิชาสหวิทยาการให้นักศึกษา เรียนร่วมกัน ได้ โดยให้นักศึกษาทุกคนที่เลือกเรียนวิชาภาษาเป็นวิชาเอก ได้รู้จักศาสตร์ด้านนี้ เพียงพอที่จะศึกษาภาษาศาสตร์และวรรณคดีในระดับสูงต่อไป

นอกจากนี้คณะยังเห็นสมควรให้ภาควิชาต่างๆ ร่วมมือและให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน และกันทางด้านวิชาการ เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้และสนใจการเรียนมากขึ้น เช่น เรียนวิชา วรรณคดี อาจขอความร่วมมือจากด้านศิลปการละคร หรือทัศนศิลป์ เป็นต้น นับเป็นความ คิดที่ดีและมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการไปในทางดี เป็นการพัฒนาอาจารย์ด้วย ความคิดเช่นนี้นับเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาได้

2. การศึกษาแหล่งวิชาชุมชน (STUDY COMMUNITY) หมายความว่า การ ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนอันได้แก่สถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ให้เป็นประโยชน์ต่อการ เรียนการสอน โดยทรัพยากรธรรมชาตินั้นอยู่บริเวณเดียวกับที่คณะตั้งอยู่ ยกเว้นบุคคล (RESOURCE PERSON) จะอยู่ที่ใดก็ได้ถ้าสะดวกที่จะเดินทางมาเป็นวิทยากรให้ คณะ อักษรศาสตร์ได้ปฏิบัติอยู่แล้วเกี่ยวกับด้านวิทยากร เช่น เชิญศาสตราจารย์พิเศษ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ มาบรรยายเกี่ยวกับวรรณคดีมรดกต่อเนื่องกันหลายครั้ง หรือเชิญวิทยากร หลายท่านมาให้ความกระจ่างเกี่ยวกับสาขาวิชาต่างๆ เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรของคณะ หรือ

เชิญอาจารย์จากภาควิชาหนึ่งให้มาช่วยสอนอีกภาควิชาหนึ่งในกรณีซึ่งอัตรากำลังอาจารย์ไม่พอ หรือเชิญผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีไทยในท้องถิ่นมาช่วยสอน นับเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ คำนับบุคคลให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาคณะได้มาก

นอกจากนี้คณะยังได้ใช้สถานที่ใกล้เคียงซึ่งอยู่ในชุมชนเดียวกับคณะให้เป็นประโยชน์ได้อีก กล่าวคือ ได้อาศัยพระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ ซึ่งปัจจุบันเป็นหอประชุมของจังหวัดนครปฐมมาดำเนินการจัดงานกิจกรรมทางวิชาการเนื่องในวันมหาธีรราชรำลึก หรือ อาศัยสวนประทีปในการไปจัดนิทรรศการ หรือไปชมนิทรรศการ หรือไปฟังการอ่านบทกวี ในวรรณคดีต่างประเทศ เป็นต้น

3. การศึกษานอกสถานที่ (EDUCATIONAL FIELD TRIP) คือการพานักศึกษาไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เป็นการนำชุมชนกับคณะเข้ามาเกี่ยวข้องกัน เป็นการใช้แหล่งวัสดุจริง อาจารย์และนักศึกษาสามารถศึกษาและก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่เป็นจริงได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับภูมิประเทศ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือประวัติศาสตร์ความเป็นมา เป็นต้น การพานักศึกษาไปศึกษานอกสถานที่จะเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้รับประโยชน์เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ให้รู้จักรับผิดชอบต่อชุมชน ต่อตนเอง และส่งเสริมการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

เกี่ยวกับการศึกษานอกสถานที่นี้ คณะอักษรศาสตร์เคยจัดให้มีวรรณคดีสัญจรไปสำรวจแหล่งโบราณคดี และไปศึกษาเกี่ยวกับการวัตถุอนุภูมิภาคมณฑลอยุธยา เป็นต้น

4. การใช้รูปภาพ (PICTURES) ภาพนิ่ง (SLIDES) ภาพยนตร์ (FILMS) ประกอบการสอน อาจกล่าวได้ว่าทุกภาควิชาได้เคยใช้อุปกรณ์ประเภทนี้ทั้งสิ้น เพราะรูปภาพช่วยให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น ดีกว่าการอธิบายเพียงอย่างเดียวแน่นอน ดังสุภาษิตจีนที่กล่าวว่า “ภาพเพียงภาพเดียวดีกว่าคำพูดพันคำ”

5. การทำสำเนาเอกสาร (DUPLICATING PROCESS) ได้แก่เอกสารประกอบการสอน สรุปรหรือเปรียบเทียบบทเรียนที่สำคัญ ข้อสอบ บัณฑิตประกาศ สำเนาคำสั่ง หรือประกาศต่าง ๆ ที่นักศึกษาทุกคนควรทราบ คำร้องขอความร่วมมือ แผนสถิติ สำเนาการกรอกข้อความ ประกาศรายการหนังสือใหม่ของห้องสมุด คู่มือรายวิชาของนักศึกษา และรายงานการประชุมของคณะ จะเห็นได้ว่าขบวนการทำสำเนาเอกสารนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการเรียน

การสอนและการประชาสัมพันธ์ในคณะอักษรศาสตร์ได้เป็นอย่างมาก อันเป็นผลทำให้กิจการการศึกษาก้าวหน้าไปด้วยดี

6. การใช้ห้องปฏิบัติการทางภาษา (ELECTRONIC TEACHING LABORATORY) โดยให้นักศึกษาที่เรียนวิชาภาษาต่างประเทศได้มีโอกาสฝึกฟังเสียงภาษาต่างประเทศ และฝึกหัดออกเสียงตามให้ถูกต้อง

7. การใช้แถบเสียง (TAPES) ในวิชาภาษา นาฏศิลป์ และสังคีตศิลป์ เป็นต้น

8. การใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ (OVERHEAD PROJECTOR) เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะเป็นเครื่องฉายภาพหนึ่งที่สามารถฉายภาพขนาดใหญ่ประมาณ 10×10 นิ้ว หรือใหญ่กว่าได้โดยใช้ภาพโปร่งแสง (TRANSPARENCY) หรือภาพซ้อน (OVERLAY TRANSPARENCIES) นอกจากนี้ยังเหมาะในการสอน คือ สามารถฉายวัตถุหรือภาพในระยะใกล้จ่อให้เกิดภาพขยายใหญ่ซึ่งเครื่องฉายชนิดอื่นทำไม่ได้ ทั้งนี้เพราะเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะใช้เลนส์ที่มีระยะโฟกัสสั้น และใช้กระจกสะท้อนสะท้อนภาพที่ผ่านเลนส์ขยายแล้วให้ปรากฏบนจอ เวลาใช้เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะผู้สอนสามารถวางไว้หน้าชั้นเรียนขณะฉาย และอธิบายไปฉายไปก็ได้ ทำให้สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ตลอดเวลา และไม่ต้องควบคุมเรื่องแสงสว่างแต่อย่างใด ในคณะอักษรศาสตร์มีเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะใช้ในห้องปฏิบัติการทางภาษาซึ่งเป็นห้องกว้าง ช่วยให้นักศึกษาสามารถมองคำอธิบายเพิ่มเติมที่ปรากฏบนจอได้ชัดเจน

9. เครื่องฉายภาพทึบแสง (OPAQUE PROJECTOR) เป็นเครื่องฉายวัตถุทึบแสงให้ปรากฏขยายใหญ่บนจอเห็นได้ชัดเจนทั่วกัน เกี่ยวกับตัวอย่างต่างๆ เช่น หนังสือหายาก เหรียญกษาปณ์ ภาพทิวทัศน์ต่างประเทศ เป็นต้น

10. การจัดนิทรรศการ (EXHIBITION) คือการนำวัสดุสิ่งของต่างๆ มาตั้งแสดง เพื่อให้ผู้ดูได้เห็น ได้ฟัง ได้สัมผัสจับต้องเพื่อจุดมุ่งหมายหลาย ๆ จุดมุ่งหมาย การจัดนิทรรศการเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งที่สำคัญในการสร้างประสบการณ์ทางการเรียนโดยสามารถจูงใจให้ผู้เรียนมีความสนใจ และเข้าใจในบทเรียนมากขึ้น คณะอักษรศาสตร์ได้เคยจัดนิทรรศการทางวิชาการเสมอ โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2518 ภาควิชาต่างๆ ของคณะอักษรศาสตร์ และชมรมต่างๆ ซึ่งมีนักศึกษาคณะอักษรศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นสมาชิก ได้ร่วมกันจัดแสดงนิทรรศการทางวิชาการร่วมกับคณะวิทยาศาสตร์ และได้ไปร่วมจัดแสดงนิทรรศการของมหาวิทยาลัยเพื่อ

เผยแพร่ผลงานเนื่องในงานนมัสการองค์พระปฐมเจดีย์ด้วย

11. การจัดแสดง (DISPLAY) คือการแสดงโสตทัศนวัสดุจำนวนหนึ่งเพื่อจุดมุ่งหมายอันใดอันหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การจัดแสดงผลงานของนักศึกษาที่เรียนวิชาทัศนศิลป์ที่มหาวิทยาลัยศิลปากร หรือการจัดแสดงผลงานของนักศึกษาและอาจารย์ในมหาวิทยาลัยศิลปากรที่สวนประทีป เป็นต้น

12. ประสบการณ์นาฏการ (DRAMATIZED EXPERIENCE) คือการให้นักศึกษาไปดูละครที่แสดงตามโรงละครทั่วไป หรือหมายถึงการแสดงบทบาท การแสดงเลียนแบบ และการแสดงอื่นๆ ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น หมวดวิชานาฏยศาสตร์และนาฏยสังคีตได้ฝึกให้นักศึกษาคณะอักษรศาสตร์ได้รู้จักประสบการณ์นาฏการอยู่แล้ว

13. การใช้สื่อมวลชน (MASS MEDIA) อันได้แก่การอาศัยวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์เป็นสื่อในการเรียนการสอน ทั้งนี้โดยอาจารย์นำรายการในวิทยุหรือโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนมาวิพากษ์วิจารณ์ในชั้นเรียนซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เหมาะสมกับกาลสมัยและเหมาะสมกับบทเรียน หรืออาจารย์เป็นผู้บอกให้นักศึกษาทราบว่ามีใครที่ไหนได้มีรายการที่น่าสนใจเกี่ยวข้องกับบทเรียนแล้วมอบให้นักศึกษาไปฟังมาเพื่อร่วมอภิปรายกัน นอกจากนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ อาจารย์จะเป็นผู้ส่งเสริมให้นักศึกษารูจักใช้วิธีการคือมิใช่ให้นักศึกษารูจักค้นคว้าจากหนังสือพิมพ์เท่านั้น แต่วารสาร จุลสาร กฤตภาค (ตัดเรื่องที่สำคัญๆ จากหนังสือพิมพ์เป็นชั้นๆ มาเรียงต่อกันในกระดาษ แล้วให้ชื่อเรื่องตามหัวเรื่องเก็บเรียงตามตัวอักษร) ก็สามารถนำมาใช้ค้นคว้าได้ทั้งสิ้น ช่วยให้มีสิ่งค้นคว้าเพิ่มมากขึ้น

การใช้สื่อมวลชน โดยเฉพาะก้านหนังสือพิมพ์เป็นการส่งเสริมให้นักศึกษามีนิสัยใช้ห้องสมุดฝึกหัดค้นคว้า ฝึกประชาธิปไตย ฝึกการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์อันจะเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อของนักศึกษาในชั้นสูงต่อไปด้วย¹² เป็นกรรมวิธีในการพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคลส่งเสริมให้บุคคลได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ รอบตัวอย่างกว้างขวางด้วยการรู้จากค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเรื่อยไป ให้เลิกความคิดเรื่อง "เรียนจบ" ซึ่งมักหมายความว่ามีความรู้ครบถ้วนบริบูรณ์แล้วไม่จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้อีกต่อไป แต่แท้ที่จริงแล้วการศึกษานี้ไม่มีตลอดชั่วชีวิต (LIFE-LONG EDUCATION)¹⁸

14. การใช้แผนภูมิ (CHART) คือวัสดุที่ใช้ในการอธิบายเรื่องราวต่างๆ ในรูปสัญลักษณ์หรือภาพเพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าใจได้ง่าย อาจมีคำบรรยายสั้นๆ ก็ได้ ในภาควิชานิติศาสตร์จะมีความถี่ในการใช้แผนภูมิสูงกว่าภาควิชาอื่น ๆ

15. การสอนเป็นคณะ (TEAM TEACHING) บางรายวิชาอาจารย์ร่วมกันสอนพร้อมกัน โดยแบ่งเนื้อหาย่อยๆ ที่ตนเองถนัดมากกว่าสอน นักศึกษาจะสนใจเนื้อหาวิชานั้นดีไม่เบื่อหน่าย

จะเห็นว่าสไตล์การสอนได้มีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนการสอนในคณะอักษรศาสตร์ คงสรุปได้เท่าที่กล่าวมาแล้ว และอาจมีสิ่งอื่นๆ อีกซึ่งจะได้กล่าวเพิ่มเติมต่อไป

บทบาทของสไตล์การสอนที่ควรจะมีต่อการเรียนการสอนในคณะอักษรศาสตร์ในอนาคต

อาจกล่าวได้ว่าควรจะเป็นที่พอใจที่คณะอักษรศาสตร์ได้พิจารณาเห็นคุณค่าของการใช้สไตล์การสอนให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนจะเห็นได้จากการที่คณาจารย์ในคณะอักษรศาสตร์ได้นำสไตล์การสอนเข้ามาใช้ในห้องเรียนดังกล่าวแล้ว แต่การปรับปรุงการศึกษาให้ดีขึ้นเรื่อยๆ เป็นความจำเป็นอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงเห็นสมควรกล่าวถึงสไตล์การสอนอื่นๆ ที่จะพียงนำมาใช้ ในคณะอักษรศาสตร์ได้อีกเพื่อปรับปรุงและส่งเสริมการศึกษาในคณะให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ดังนี้ คือ

1. นวัตกรรมทางการศึกษา (INNOVATIONS) ความคิดและการกระทำใหม่ๆ ในเรื่องคือการเขียนหรือแต่งตำรา หรือการทำเอกสารประกอบการสอนเพื่อให้นักศึกษามีหนังสือหรือเอกสารอ่านประกอบหรือค้นคว้าในสายวิชาของตน ได้ลึกและกว้างยิ่งขึ้นช่วยให้นักศึกษาเกิดความอยากรู้อยากเห็นในความรู้ใหม่ๆ ขั้นตอนในการสร้างตำราฯ งานขั้นแรกคือควรตกลงกันในระดับนักวิชาการว่าจะร่วมมือกันและจะแบ่งงานกันทำอย่างไร¹⁴ โดยเฉพาะอาจารย์ที่มีความสามารถควรได้อุทิศเวลาเพื่อการสร้างตำราให้มากขึ้น ขณะนี้มีอาจารย์บางท่านได้กำลังพยายามสร้างตำราประกอบการสอนอยู่ จึงมีความหวังว่าเร็วๆ นี้ คณะอักษรศาสตร์จะมีตำราหรือเอกสารประกอบการสอนมากขึ้น สำหรับเรื่องเอกสารนั้นคณะได้มอบให้ภาควิชา

ดำเนินการรวบรวมเอกสารประกอบการสอนเพื่อเก็บไว้ที่ภาคและที่ห้องสมุดเพื่อให้นักศึกษาอ่านอยู่แล้ว

2. เครื่องถ่ายเอกสาร เห็นสมควรให้มีเครื่องถ่ายเอกสารนอกเหนือไปจากการอัดสำเนาเอกสารต่าง ๆ เท่านั้น เพราะเครื่องถ่ายเอกสารช่วยให้อาจารย์และนักศึกษาได้ถ่ายเอกสารจากต้นฉบับวารสาร จุลสาร หรือหนังสือต่าง ๆ จะได้นำมาอ่านเพื่อตอบปัญหา เพื่อศึกษา เพื่อค้นคว้าหรือเพื่อนำมาอภิปรายร่วมกัน และในบางสาขาวิชาซึ่งมีแนวความคิดใหม่ ๆ มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม วิทยาการทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีจากวารสารต่างประเทศซึ่งอาจารย์อาจจะถ่ายสำเนาเอกสารเฉพาะส่วนที่ต้องการมาอ่านวิเคราะห์พิจารณาในส่วนที่เป็นประโยชน์ไปเผยแพร่ให้นักศึกษาได้ทราบก็ได้ หรือการมอบหมายงานให้นักศึกษาไปทำจากหนังสือจอง (RESERVED BOOKS) ซึ่งนักศึกษาไม่สามารถนำออกนอกห้องสมุดเป็นเวลานาน ๆ ได้ เครื่องถ่ายเอกสารจะช่วยได้มาก

3. เครื่องฉายเอกสารย่อส่วน (MICROFILM, MICROCARD & MICROFICHE) เนื่องจากความรู้ของมนุษย์เพิ่มขึ้น ปัญหาทางกายภาพในด้านการเก็บเอกสารจึงเพิ่มขึ้น เพื่อลดปัญหาการขาดสถานที่เก็บหนังสือในห้องสมุดให้สามารถเก็บเอกสารได้ปริมาณมากและมีประสิทธิภาพด้วยระบบการใช้ไมโครฟอร์ม คือ ใช้ฟิล์ม 35 มม. ถ่ายภาพเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น หนังสือประเภทที่หายาก วิทยานิพนธ์ หนังสือและเอกสารที่สำคัญต่าง ๆ เรียกว่า MICROFILM ซึ่งต้องการที่เก็บน้อยแต่สามารถเก็บรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ได้มาก เมื่อต้องการจะใช้ก็ฉายกับเครื่องมีลักษณะเป็นจอ เครื่องฉายนี้จะขยายตัวอักษรที่เล็กให้สามารถอ่านได้สะดวก ส่วน MICROCARD นั้นจะถ่ายภาพลงบนฟิล์มขนาด 2x2 นิ้ว ซึ่งแต่ละแผ่นจะสามารถบรรจุหนังสือได้ประมาณ 110,000 หน้า MICROFICHE คือ MICROCARD นับร้อย ราคาของไมโครฟิล์มจะใกล้เคียงกับการบอกรับนิตยสาร จุลสาร หรือวารสาร จึงช่วยแก้ปัญหาในเรื่องที่เก็บ และปลดปล่อยความลำบากใจของบรรณารักษ์ในเรื่องเอกสารหาย และลดปัญหาของการขาดหายเป็นหน้า ๆ จะไม่เกิดปัญหาตัวไมโครฟิล์มหายเพราะนักศึกษาไม่มีเครื่องฉายส่วนตัว และไม่มีโอกาสจะใช้กับเครื่องอื่น ห้องสมุดจึงไม่เพียงแต่จะคำนึงถึงเฉพาะรายจ่ายเท่านั้น แต่ควรคำนึงถึงการประหยัดเงินและเวลาในการใช้เครื่องมืออันทันสมัยด้วย

ขณะนั้นภาควิชาภาษาไทยได้อัดสำเนาไมโครฟิล์มเกี่ยวกับหนังสือหายากไว้ เช่น

ทิวทัศน์ประเภทภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวที่สัมพันธ์กับวิชาที่สอนอยู่ โดยอาจารย์เป็นผู้ให้คำแนะนำ เพื่อสอนให้นักศึกษาสนใจวิชานั้น ๆ ยิ่งขึ้น หรือถ้ารู้แหล่งว่าภาพนิ่งชุดมีที่ใดอาจจะไปติดต่อขออัดสำเนามาก็ได้ เช่น ภาพนิ่งชุดเรือนไทย ภาพนิ่งชุดพระทศชาติ เป็นต้น

7. ห้องสมุดเสียง (SOUND LIBRARY) ทางคณะควรได้ทบทวนเรื่องห้องสมุดเสียงอีกครั้งหนึ่งว่ามีความสำคัญหลายประการ กล่าวคือ ช่วยเสริมการสอนวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรด้วยเสียงตามที่ผู้สอนต้องการ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ศึกษาตามลำพังนอกเวลาเรียน และให้ได้รับความบันเทิงตามสมควร รักษาสมบัติวัฒนธรรมทางเสียงไว้เพื่อการศึกษาค้นคว้าในอนาคต

ในห้องสมุดเสียงได้เก็บแถบเสียงประเภทบทเรียน บทความ บทเพลง บทละคร สุนทรพจน์ คำอภิปราย การโต้วาที คนตรีไทย คนตรีสากล และอื่น ๆ อีก โดยเก็บแถบเสียงไว้ทำนองเดียวกับห้องสมุดเก็บหนังสือประเภทต่างๆ นอกจากแถบเสียงก็มีแผ่นเสียงบ้าง รายการต่างๆ นั้น แบ่งหมวดออกเป็นเรื่องที่ควรรู้ทั่วไป รายการสำหรับฝึก เช่น ภาษาต่างประเทศ เรื่องเสริมการสอนของอาจารย์ตามหลักสูตร และรายการบันเทิง¹⁵ เป็นต้น

ประวัติและวิวัฒนาการทางโสตทัศนศึกษาของประเทศไทยได้เคยบันทึกไว้ว่า ห้องสมุดเสียงที่วิทยาลัยทับแก้ว นครปฐม นับเป็นแหล่งแรกที่ใช้อุปกรณ์ทันสมัยในระบบ DIAL ACCESS ของประเทศ สิ่งที่ดีที่ได้อยู่แล้วและมีคุณค่าทางการศึกษาอย่างยิ่งเช่นนี้ สมควรส่งเสริมให้มีต่อไป จึงอยากเห็นห้องสมุดเร่งดำเนินการปรับปรุงทางด้านเทคนิคให้ห้องสมุดเสียงสามารถบริการความรู้แก่อาจารย์และนักศึกษาได้อย่างน้อยให้เหมือนเดิมหรือมากยิ่งขึ้นกว่า ด้วยกาลเวลาผ่านไป ความรู้ยิ่งสะสมมากขึ้นๆ

8. การเข้าสู่ระบบ (SYSTEMS APPROACH) คือวิธีจัดสรรทรัพยากร เช่น เวลา คน วัสดุ และอื่นๆ เพื่อให้การทำงานบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นในระบบการเรียนการสอน ซึ่งเป็นระบบย่อยๆ ระบบหนึ่งในระบบการศึกษา ผู้สอนมีหน้าที่แสวงหาวิธีการสอนใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับสถานะการเรียนการสอนของแต่ละสถานการณ เพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายของการศึกษา

ในการสอนอาจารย์บ่อนความรู้ ความคิดหรืออื่นๆ ให้กับนักศึกษา ถือว่าเป็นการจัดสรรทรัพยากร หรือวัตถุดิบให้นักศึกษา (INPUT) ด้วยขบวนการ (PROCESS)

ต่าง ๆ คือวิธีการสอนที่เห็นว่าเหมาะสม แล้วคอยดูผลที่ได้รับ (OUTPUT) ว่านักศึกษาเข้าใจได้หรือไม่เพียงใดจากการบอกรับ (FEED BACK) ของนักศึกษา ถ้าผลที่ได้รับสูงกว่าวัตถุประสงค์ที่อาจารย์จัดสรรให้ก็นับว่าการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพสูง ในทำนองกลับกัน ถ้าได้รับผลต่ำ ระบบการเรียนการสอนนั้นก็จะมีประสิทธิภาพต่ำด้วย ผลนี้คือสิ่งที่เรียกว่า "การประเมินผลการเรียนการสอน"

ในระบบการเรียนการสอนควรมีการประเมินผลของผู้สอนและผู้เรียนทุกระยะ เมื่อประเมินผลแล้วจะต้องมีการบอกรับเพื่อบอกให้แต่ละฝ่ายทราบและรู้จักสภาพของตนเอง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น การบอกรับให้แก่นักศึกษา เช่น หลังจากการทดสอบแล้ว อาจารย์ควรแจ้งรายละเอียดให้นักศึกษาได้รู้ข้อบกพร่องของตนเอง ให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการทดสอบว่าเป็นการบอกรับเพื่อช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาปรับปรุงตนเองในด้านการเรียนรู้ให้ดีขึ้น นอกจากนี้อาจารย์จะมอบหมายงานให้ไปทำเป็นเฉพาะรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มเพื่อสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาจากการตรวจผลงานนี้ว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้มากขึ้นเพียงใด อาจารย์ควรจะแนะนำวิธีการที่ดีกว่าให้ด้วย

ส่วนการบอกรับให้แก่อาจารย์นั้นอาจจะได้จากการประเมินผลที่นักศึกษาตอบแบบสอบถามเมื่อสอนจบชั่วโมงสุดท้าย หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากอาจารย์ที่สอนร่วมกัน หรือขอคำแนะนำจากผู้บังคับบัญชาเพื่อปรับปรุงเนื้อหาเรื่อง วิธีสอน หรือการประเมินผล เป็นต้น

9. ภาพนิ่งประกอบแถบเสียง (SLIDE-TAPE) อุปกรณ์ชนิดนี้จะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว เพราะผู้สอนต้องเตรียมบันทึกคำบรรยายลงแถบเสียงให้สัมพันธ์กับภาพนิ่งแต่ละภาพไว้ล่วงหน้าก่อนแล้ว

คณะควรจัดทำภาพนิ่งประกอบแถบเสียงเพื่อแนะนำมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ให้แก่คณะผู้มาเยี่ยมชมได้ชม โดยไม่ต้องพาไปดูทุก ๆ แห่ง ช่วยประหยัดเวลาได้

สิ่งที่คำนึงถึงเกี่ยวกับบทบาทของโสตทัศนศึกษาในส่วนที่จะนำมาใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในคณะอักษรศาสตร์ในอนาคตนั้นคงมีเพียงเท่านั้น ทั้งในส่วนที่เป็นแนวคิดใหม่และเป็นเครื่องมือโสตทัศนอุปกรณ์ ซึ่งบางชิ้นก็มีราคาแพงมาก เช่น เครื่องฉายไมโครฟิล์ม แต่เมื่อได้พิจารณาถึงการประหยัดทั้งเงินและเวลาของห้องสมุดแล้ว จะเห็นว่าเครื่องฉาย

ไมโครฟิล์มให้คุณค่าในทางการเรียนการสอนที่สูงกว่ามากนัก ถือว่าเป็นการลงทุนที่ได้กำไรมหาศาลทีเดียว หวังว่าจะได้รับการพิจารณาจากท่านผู้บริหารบ้างหรือทางมหาวิทยาลัยอาจจะขอให้องค์การ UNESCO ช่วยซื้อเครื่องฉายไมโครฟิล์มจากยุโรปให้ได้โดยไม่ต้องเสียภาษีก็จะเป็นการดี

ในปัจจุบันนี้วิชาการต่าง ๆ มีเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในลักษณะที่เรียกว่าเป็น KNOWLEDGE EXPLOSION วิธีการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่นักศึกษาโดยอาจารย์ยังคงใช้วิธีการบรรยายถ่ายทอดเพื่อให้ข้อมูล ให้ความรู้ ความเข้าใจเหมือนเดิมก็ถูกต้องจะช้าไม่ทันความรู้หรือวิชาการสมัยใหม่ที่มีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วได้เลย และสิ่งที่เราพบเป็นส่วนใหญ่ก็คือ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาหลายท่านเคยได้รับการศึกษาอบรมมาทางการสอนระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา แล้วก็มาสอนระดับอุดมศึกษา ดังนั้นจึงเป็นเหตุให้มีผู้กล่าวเสมอว่าการเรียนในมหาวิทยาลัยไม่แตกต่างไปจากระดับมัธยมศึกษา จึงมีเหตุผลอันควรเชื่อถืออยู่มากทีเดียว ทั้งนี้เพราะอาจารย์มักแต่เน้นหนักในเรื่องการถ่ายทอดเนื้อหา ในด้านความรู้ความจำอย่างเดียว ไม่ได้ใช้ความพยายามที่จะสอนให้นักศึกษาได้เกิดความคิดในระดับสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ เช่น ความรู้ความเข้าใจ การนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา รู้จักการวิเคราะห์สังเคราะห์ และการประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ อาจารย์จึงละเลยในเรื่องการเรียนรู้ของผู้เรียน และมักขาดความสนใจที่จะนำจิตวิทยาการเรียนรู้อิสต์ทัศนศึกษาและวิธีการสอนใหม่ๆ มาใช้ตามความเหมาะสม

ดังได้กล่าวมาตอนต้นแล้วว่าบทบาทของิสต์ทัศนศึกษามีส่วนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอน อย่างไรก็ดีแม้ประโยชน์และคุณค่าของิสต์ทัศนศึกษาจะมีอยู่เป็นอันมากก็จริง แต่ถ้าอาจารย์ไม่มีความรู้ในการใช้เสียแล้วก็ย่อมจะทำให้การเรียนการสอนนั้นได้ผลไม่คุ้มค่าเท่าที่ควร ดังนั้นถ้าจะให้ิสต์ทัศนศึกษามีคุณค่าต่อการเรียนการสอนโดยแท้จริงแล้ว อาจารย์ก็ย่อมจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับิสต์ทัศนศึกษาด้วย เป็นต้นว่า ใช้อุปกรณ์การสอนเป็นรู้จักพิจารณาเลือกใช้อุปกรณ์การสอนต่างๆ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา หลักสูตร ชั้นเรียน วุฒิภาวะของผู้เรียน เวลา กิจกรรม ตลอดจนความเหมาะสมอื่นๆ ด้วยจึงจะทำให้การเรียนการสอนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งเราไม่อาจปฏิเสธ ไม่รับรู้ ไม่ใช่ประโยชน์จากิสต์ทัศนศึกษาได้เลย แต่ในขณะที่เดียวกันเราต้องระลึกอยู่เสมอว่า สื่อเหล่านี้

เป็นเพียงสิ่งที่มีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหานั้นๆ ช่วยเพิ่มทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพของการศึกษา แต่ไม่ได้เป็นเครื่องประกันว่าการใช้สื่อทัศนศึกษาแล้วจะทำให้ปัญหาต่างๆ ในระบบการเรียนการสอนหมดไปโดยสิ้นเชิง สื่อทัศนศึกษาเป็นแต่เพียงส่วนหนึ่งที่จะช่วยทำให้การเรียนการสอนได้รับผลดีขึ้น แต่การเรียนการสอนจะได้รับผลดีตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ จำเป็นต้องอาศัยส่วนประกอบอื่นๆ อีก เช่น เจตคติ และวิธีการสอน สื่อทัศนูปกรณ์ไม่สามารถนำมาใช้สอนแทนครูได้ ดังนั้นอาจารย์จึงควรศึกษาและหาวิธีการแปลกๆ ใหม่ๆ สอดแทรกลงไป ในบทเรียนเพื่อช่วยให้นักศึกษาเกิดความสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนทั้งยังอาจทำให้การเรียนการสอนได้รับผลดีขึ้นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในเรื่องนวัตกรรมการศึกษามีการสอนแบบที่เรียกว่าการเรียนตามลำพัง (INDEPENDENT STUDY) เป็นการสอนที่มุ่งพัฒนาความคิดเห็น ทักษะ และการแสดงออกเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเสรี ให้อรรถวิสัยค้นคว้า วิจัย และนำมาทำรายงาน การสอนแบบนี้ใช้ได้กับผู้เรียนทุกระดับนับแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา ผู้สอนควรจะทำการศึกษารายบุคคล (CASE STUDY) ก่อนจะปล่อยให้ผู้เรียนไปค้นคว้าอย่างเสรีเพื่อจะได้ติดตามดูเด็กที่มีปัญหามากกว่าคนอื่น การสอนแบบนี้ทำให้ได้ผลดีนั้นต้องใช้สอนควบคู่ไปกับการสอนแบบเป็นคณะ (TEAM TEACHING)

การสอนแบบการเรียนตามลำพังนี้ นับว่าได้ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งอาจารย์และนักศึกษา ประโยชน์ทางอาจารย์คือช่วยแบ่งเบาภาระ ส่วนทางด้านนักศึกษา คือนักศึกษาที่เก่งสามารถไปค้นคว้าด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้อาจารย์ได้เอาใจใส่ในนักศึกษาที่เรียนช้า อาจารย์ต้องเตรียมแหล่งความรู้ต่างๆ สถานที่ที่จะศึกษา การจัดประสบการณ์ที่ดีพอให้ แต่ในเมืองไทย เนื่องจากสื่อทัศนูปกรณ์ต่างๆ ยังไม่พร้อม แม้แต่ห้องสมุดก็ยังไม่ดีพอแต่ก็เป็นแหล่งเดียวที่จะใช้ได้ ดังนั้นจึงควรปรับปรุงห้องสมุดให้มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือบรรณารักษ์ควรจะมีความรู้ รวมทั้งหนังสือที่นักศึกษาจะไปค้นคว้าก็ควรจะมีเจ้าหน้าที่คอยให้ความร่วมมือด้วย นับว่าการสอนแบบนี้ให้ประโยชน์ ควรจะให้มีการเรียนตามลำพังมากขึ้น

2. ในการมอบหมายงานให้นักศึกษาไปทำ อาจารย์ควรจะได้บอกแหล่งที่จะค้น

กว่าให้ด้วย การพิมพ์หนังสือคู่มือรายวิชาซึ่งแจ่มแจ้งสื่อเทคนิคนักศึกษาทราบล่วงหน้าก่อนภาคใหม่ เป็นสิ่งที่ดีแล้ว ช่วยให้ให้นักศึกษาได้เตรียมตัวก่อนเรียนวิชาใหม่จะได้เรียนรู้ได้เร็วขึ้นในทำนองเดียวกัน ถ้าอาจารย์บอกแหล่งที่ค้นคว้าให้ เช่น บอกรายชื่อหนังสือ หรือหัวข้อเรื่องก็จะทำให้นักศึกษาค้นคว้าได้รวดเร็วขึ้น จะก่อให้เกิดกำลังใจ ภูมิใจในความสำเร็จ และยิ่งอ่านหนังสือมากขึ้นจะพบความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น จะทำให้นักศึกษารักที่จะค้นคว้าตลอดไป

ถ้าในชุมชนที่คณะเราตั้งอยู่ไม่มีแหล่งที่จะให้ค้นคว้าได้ ก็ควรแนะนำสถานที่หรือบุคคลที่จะให้ไปพบได้ จะเป็นการดีทีเดียว

3. ในการเตรียมการสอนทุกครั้ง ไม่จำเป็นต้องใช้โสตทัศนอุปกรณ์ทุกครั้งไป แต่อาจจะเป็นแนวความคิดใหม่ ๆ หรือวิธีการแปลก ๆ ที่ให้ประโยชน์ในการเรียนการสอน นำให้บรรลุวัตถุประสงค์ก็ใช้ได้ และถือว่ายู่ในเรื่องของโสตทัศนศึกษาเช่นกัน

4. ผู้บริหารการศึกษาของคณะ ควรจะเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ทางด้านการใช้และการผลิตอุปกรณ์ให้แก่อาจารย์ รวมทั้งควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมอาจารย์ในด้านการผลิตอุปกรณ์ขึ้นใช้ในคณะด้วย

5. ผู้บริหารควรได้พิจารณาว่า เครื่องมือโสตทัศนศึกษาใดบ้างที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อระบบการเรียนการสอน เพื่อจะได้นำเสนอขอของบประมาณเพื่อผลการศึกษาคณะจะได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. คณาจารย์ในคณะหรือในภาควิชาควรจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือแนะนำแหล่งโสตทัศนศึกษา หรือแนวความคิดใหม่ ๆ หรือวิธีการใหม่ ๆ สู้กัน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้นอันจะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นเพื่อสามารถออกไปรับใช้สังคมได้อย่างบริบูรณ์.

เชิงอรรถ

1. นิพนธ์ สุขปรกติ, "โสตทัศนศึกษาคืออะไร", โสตทัศนศึกษา, กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา 2518, หน้า 3.
2. R.E. deKieffer & Lee W. Cochran. *A Manual of Audio-Visual Techniques*. (2nd ed., New Delhi: Prentice-Hall of India Private Limited, 1966) pp. 12-13.

3. F. Dean McClusky, "Audio-Visual Aids Save Time," *The Instructor*, 6 (September, 1947), p. 25
4. Nelson L. Bossing, *Principle of Secondary Education*. (New York: Prentice-Hall, Inc., 1974) p. 48.
5. John P. De Cecco, *The Psychology of Learning and Instruction: Educational Psychology*. (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, 1958) p. 484.
6. J. Galen Salor and William M. Alexander, *Curriculum Planning for Better Teaching and Learning*. (New York: Rinehart and Winston, Inc, 1956) p. 62.
7. James S. Kinder, *Audio-Visual Materials and Techniques*. 2nd ed., New York: American Company, 1959), pp. 42-46
8. ยุพิน พิพิธกุล, "คณิตศาสตร์สหนาการ". *วารสารครุศาสตร์*, 6,1 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2519), 29.
9. โสภณ วงศ์เพ็ญ, "เทคโนโลยีทางการศึกษา", *วิทยาศาสตร์* 27, 3 (22 มกราคม 2519), 29.
10. วิจิตร ศรีสอาน, "เทคนิควิทยาทางการศึกษา", เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง การพิจารณานำนวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษามาปรับปรุงคุณภาพการประถมศึกษาในโรงเรียนที่มีครูสอนไม่ครบชั้น เอกสารอันดับ 3 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 1-9 มีนาคม 2515, 1-2 (เอกสารอัดสำเนา)
11. คณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร, "คู่มือนักศึกษาคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2520". (เอกสารอัดสำเนา.)
12. จุฑามาศ สุวรรณโรรธ, "การใช้ห้องสมุดในการสอน", *วารสารสามัญศึกษา*, 13,11 (พฤศจิกายน, 2519), 43-46.
13. สวัสดิ์ บุษปาคม, *นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการศึกษา*, กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสุนทรกิจการพิมพ์, 2517, หน้า 8.
14. เจตนา นาควัชระ, "ข้อคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดี", *เอกสารรายงานการสัมมนาเรื่องการสอนวิชาภาษาไทยในระดับอุดมศึกษา*, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, 2517, หน้า 29.
15. วิทยาลัยทับแก้ว มหาวิทยาลัยศิลปากร, *วิทยาลัยทับแก้ว มหาวิทยาลัยศิลปากรพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม-บริการเสียง*, (18 พฤษภาคม, 2513) หน้า 1-6.